

Mi történt 2018-ban a sharing economy területén?

Bevezetés

2018-ban közzétették a világ első globális sharing economy indexének (TSEI) értékeit. Az EU számos felmérést végzett a megosztáson alapuló gazdaság jelenségeinek feltérképezésére. Kidolgoztak egy monitoringrendszer, és tagállami, valamint szektorális bontásban is vizsgálták az iparág hatását a GDP-re, foglalkoztatásra. Ebben az évben már az Európai Unióban minden negyedik polgár használta legalább egyszer a sharing economy platformokat, és egyre többen szereztek jövedelmet is innen. Megállapították, hogy 651 uniós sharing economy platform mellett 42 unión kívüli platform szolgáltatásai is elérhetők az EU polgárai számára. Minden eredmény abba az irányba mutatott, hogy a szállásmegosztás és ezen belül is az Airbnb a legnagyobb hatású szereplője – a kereslet és a kínálat oldaláról is – az iparágban. Eközben tudományos viták folynak arról, hogy az új üzleti modell mennyiben járul hozzá a fenntartható fejlődéshez. Alapvető problémát jelent, hogy a fenntarthatóság szempontjából fontos lokális platformok szerepe nagyon nehezen mérhető, az indexek alakulását pedig elsősorban a globális szereplők befolyásolják.

Megosztás és fenntarthatóság

A megosztáson alapuló gazdaság több ponton is kapcsolódik a fenntarthatóság fogalmához. Penz és munkatársai három főbb szempontot azonosítottak egy széles körű irodalomkutatás eredményei alapján:¹

- A javak megosztása révén csökkenő kereslet, ami kisebb termelést eredményezhet, ezáltal alacsonyabb lesz az erőforrás-felhasználás és a gyártásból származó környezetterhelés.
- A javak megosztása azt jelenti, hogy a már elkészült termékeket egyre hosszabb ideig használják, ami alacsonyabb ökológiai lábnyomot eredményez. A használat felértékelődik a birtokláshoz képest, ennek pozitív közösségépítő hatása lehet.
- Csökkenő hulladékmennyiség.

¹ Elfriede Penz et al.: Collectively Building a Sustainable Sharing Economy Based on Trust a Regulation. *Sustainability*, 10. (2018), 10. 3754.

A második pontban említett hatás részletesebb vizsgálatát Junnila és munkatársai végezték el,² és finn statisztikai adatok alapján azt állapították meg, hogy egy háztartás karbonlábnyomát elsősorban a jövedelem határozza meg, és kisebb mértékben az, hogy részt vesznek-e a megosztáson alapuló gazdaságban.

A fenntarthatóság szempontjából valószínűleg azok a kis, nonprofit kezdeményezések jelentősek, amelyek egy lakóközvetben élők számára a platformon keresztül megkönnyítik az erőforrások közös használatát. Ilyen például a 2017. évi Ozone Zöld-díjas *Kölcsönkenyér* kezdeményezés, amely a Győr vonzáskörzetében élők számára létrehozott online közösségi adok-kapok oldal. A honlapra regisztráló tagok egymás ritkábban használt tárgyait kérhetik ingyenesen kölcsön.³

Mérhető-e a sharing economy?

Megjelent az első globális sharing economy index (TSEI), amely a világ 213 országát rangsorolja. A lista élén Izland található, és Magyarország is az első harmadban van (61.). Az uniós országok közül a három legjobb helyezett Málta (3.), Dánia (8.) és Írország (10.).⁴ Az index 286 sharing economy cég forgalmi adatait felhasználva jött létre. Egyik hátránya, hogy a kalkuláció alapját jelentő adatbázis nem érhető el, és a számítás alulbecsüli az alkalmazásközpontú szolgáltatásokat. Az index értékét a szakértői elemzések szerint nagymértékben befolyásolja az Airbnb forgalma, miközben például a ridesharing szolgáltatások nem sokban járultak hozzá a rangsor kialakulásához. Izland első helyezése sem egyértelműen sikertörténet, mert valószínűleg az Airbnb fokozott jelenlétére vezethető vissza. Az Airbnb megítélése meglehetősen negatív Izlandon, mert a magas ingatlanárakat és a bérleti díjak emelkedését, ezáltal a helyi lakosság számára igénybe vehető ingatlanok számának csökkenését is az Airbnb térnyerésére vezetik vissza.⁵

2018-ban az EU is létrehozott egy a sharing economy (az uniós terminológia szerint *collaborative economy*) szabályozási környezetét vizsgáló monitoringrendszert.⁶ A monitoringrendszer megbízhatóságát némileg csökkenti, hogy a pontozás alacsony számú szakértői megkérdezésen alapul. Három iparágban (szállásmegosztás, közlekedés és pénzügy), valamint három horizontális területen (üzleti támogatás, irányítás és összehangolás) vizsgálták és pontozták a sharing economy szabályozás helyzetét tagországokénti bontásban. Az 1. táblázatban látható mátrix tartalmazza tagországoként

² Seppo Junnila et al.: Influence of Reduced Ownership on the Environmental Benefits of the Circular Economy. *Sustainability*, 10. (2018), 11. 4077.

³ *Kölcsönkenyér.hu. Közösségi adok-kapok*. 2020.

⁴ Timbro: *Timbro Sharing Economy Index*. 2018.

⁵ Andie Sophia Fontaine: Airbnb in Iceland: Growing Fast, Driving up Costs, Mostly not Registered Legally. *Reykjavík Grapevine*, 2018. június 21.

⁶ European Commission: *Study to Monitor the Business and Regulatory Environment Affecting the Collaborative Economy in the EU*. 2018b.

és területenként a pontszámokat. Zöld színnel a kedvező és piros színnel a kedvezőtlen értékeket jelölték.

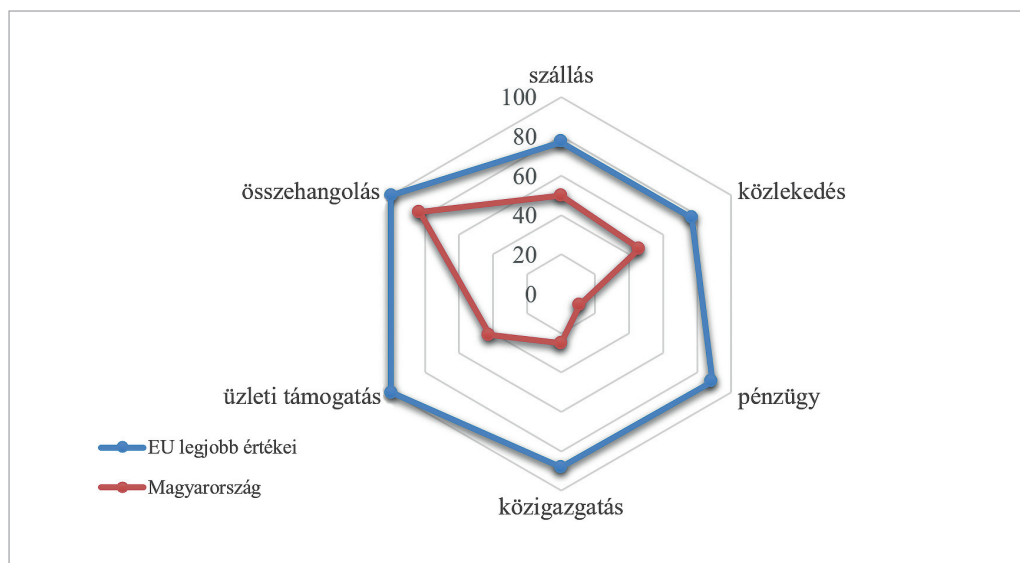
1. táblázat: A sharing economy szabályozás helyzete tagországokként

	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LV	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
Összesen	53	59	31	32	57	48	52	56	52	56	60	65	32	37	52	51	65	43	40	44	50	43	52	44	45	40	54	62
Téma	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LV	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
Közlekedés	58	53	27	19	62	59	42	77	38	36	38	58	35	46	50	44	77	38	50	23	58	58	46	35	42	50	62	50
Szállás	62	28	58	62	65	33	54	62	77	42	77	55	50	50	62	54	73	73	45	46	40	69	38	73	58	46	65	58
Pénzügy	55	76	29	21	50	57	48	30	62	89	72	77	20	11	36	42	69	27	29	46	62	7	82	42	34	35	36	58
Közigazgatás	44	88	13	19	75	44	75	63	13	57	50	75	6	25	56	75	50	25	25	38	50	31	56	13	50	38	56	81
Üzleti támogatás	42	58	0	25	25	42	25	33	42	58	33	75	17	42	42	58	17	33	33	58	33	25	33	17	17	17	33	100
Összehangolás	33	33	50	67	50	50	100	100	83	33	100	33	83	83	100	33	100	67	83	100	33	100	33	100	100	50	100	33

Forrás: European Commission (2018b): i. m.

A legmagasabb összesített pontszámot (65) Litvánia és Franciaország, illetve az Egyesült Királyság (62) érte el, a legalacsonyabbat Bulgária (31).

Magyarország 35 ponttal az összesített listában a 25., ami elsősorban a pénzügyi terület engedélyezésének hiányára vezethető vissza (1. ábra).



1. ábra: Monitoringeredmények Magyarországon

Forrás: European Commission (2018b): i. m.

A mérés egyik alapvető problémáját az jelenti, hogy a fenntarthatóság szempontjából fontos lokális platformok szerepe nagyon nehezen mérhető, az indexek alakulását pedig elsősorban a globális szereplők befolyásolják.

A sharing economy szerepe az Európai Unió gazdaságában

2018 nyarán jelent meg az Európai Bizottság tanulmánya,⁷ amely a sharing economy fejlettségi szintjét méri az unió egészében és az egyes tagállamokban. A sharing economy szektor méretét a teljes uniós gazdasághoz képest 26,5 milliárd euróra becsülik (2016-os adatok szerint ez az EU28 GDP-jének 0,17%-a). Hasonlóképpen, a becslések szerint mintegy 394 ezer embert foglalkoztatnak ebben a szektorban az EU28-tagállamokban, és ez jelenti a teljes foglalkoztatás 0,15%-át. A sharing economy GDP-ből való részesedése és a foglalkoztatotti létszám alapján Franciaország, az Egyesült Királyság, Lengyelország és Spanyolország játszotta a legnagyobb szerepet az unióban (2. táblázat).

2. táblázat: A sharing economy szerepe az EU gazdaságában

Ország	A sharing economy szektor hozzájárulása a GDP-hez (milliárd euró)	A sharing economy szektorban foglalkoztatottak száma (ezer fő)
Franciaország	6,56	74,6
Egyesült Királyság	4,64	69,4
Lengyelország	2,74	65,4
Spanyolország	2,52	39,7
Magyarország	0,07	3,4

Forrás: European Commission (2018c): i. m.

A kutatás során 42 (unió kivül alapított, de a tagállamokban is működő) nemzetközi platformot és 651 EU-ban létrehozott és működő sharing economy platformot azonosítottak be. Ezeknek kevesebb mint 1%-a (51 platform) működik egynél több tagállamban. Közülük a legismertebbek a közlekedés és házhoz szállítás területén a Delivery Hero és a Foodora (Németország), Takeaway (Hollandia), Deliveroo és a JustEat (Egyesült Királyság), BlaBlaCar (Franciaország), Taxify (Észtország). A szállásmegosztás legismertebb uniós platformja a Wimdu (Németország) és a Homestay (Írország). Pénzügyi platformok közül az ismertebbek közé tartoznak a Funding Circle (Németország), Ulule (Franciaország), Bondora (Észtország), valamint a Twino és a Mintos (Lettország).

Általánosságban elmondható, hogy az EU-ban a hét legnagyobb sharing economy piacot jelentő ország (Franciaország, Egyesült Királyság, Lengyelország, Spanyolország, Németország, Olaszország és Dánia) szektorális bevételei az EU28-országok teljes sharing economyból származó bevételeinek mintegy 80%-át tették ki 2016-ban. A tanulmány arra is kitér, hogy melyik országok esetén játszik a sharing economy jelentős szerepet az adott ország gazdaságában. Megállapításaik szerint Észtország, Lengyelország, Lettor-

⁷ European Commission: *Study to Monitor the Economic Development of the Collaborative Economy at Sector Level in the 28 EU Member States*. 2018c.

szág, Luxemburg, a Cseh Köztársaság és Svédország tartozik ebbe a csoportba. Dániában, Írországból, Romániában, Szlovéniában és Belgiumban a sharing economy viszonylag kis szerepet játszik a teljes gazdaságban. A felsorolás azért is érdekes, mert mindössze egy olyan ország van (Lengyelország), ahol a sharing economy piac nagysága uniós szinten és az ország számára is jelentős. Másrészt érdekes Dánia helyzete is, amelyben bár jelentős méretű a piac, az ország számára mégsem meghatározó. Magyarország azon tagállamok csoportjába tartozik, ahol az egymillió lakosra jutó platformok aránya átlag alatti. A megosztáson alapuló gazdaság hozzájárulása a nemzeti foglalkoztatáshoz az átlagosnál alacsonyabb (0,08%). Ugyanakkor az uniós átlaghoz közeli az eredményünk a szektor nemzeti GDP-re gyakorolt hatását tekintve (0,16%).

A korábban említett nagy fokú koncentrátság abból a szempontból is megjelenik, hogy a nagy nemzetközi szereplők (például Airbnb, Uber, UberEats, Kickstarter) generálják az EU28 megosztáson alapuló gazdaságból származó bevételeinek mintegy 40%-át (kb. 10 milliárd eurót). Ennek az értéknek közel a fele (4,5 milliárd euró) az Airbnb-től származik.⁸

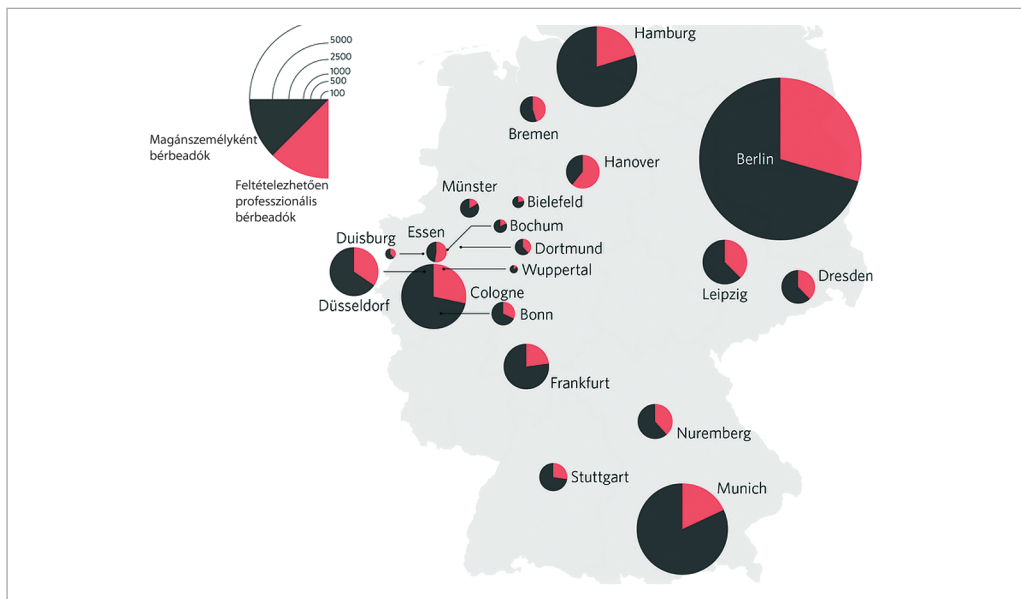
A szállásmegosztás helyzete

Az Európai Bizottság esettanulmányokon keresztül vizsgálta az uniós nagyvárosokban a turizmus és a szállásmegosztás helyzetét. Ilyen esettanulmány készült többek közt Berlinről,⁹ Londonról, Párizsról és Brüsszelnél is. Berlinben 2016-ban 11 701 az Airbnb platformján keresztül felkínált szálláshelyek száma (ez az összes berlini lakás 0,4%-a), és ebben az évben 600 ezer vendég vette igénybe ezeket (2. ábra). Összehasonlításként érdekes megnézni, hogy a korábban említett német Wimdu platformon 2016-ban 1129 szálláshelyet kínáltak, ez mintegy 10%-a az Airbnb-nél látott értéknek. 1167 Airbnb-felhasználó kínált több mint egy lakást vagy szobát (ez az összes felhasználó 10%-a). Figyelemre méltó koncentrációt tapasztalhatunk: van olyan személy is, aki 44 lakást ad ki Berlinben az Airbnb-n keresztül. Összességében az első tíz felhasználó 281 lakást vagy szobát ad bérbe.¹⁰ Itt professzionális szállásszolgáltatásról beszélhetünk, aminek a fenntarthatósághoz, az erőforrások közös használatához semmi köze, és el kell különíteni attól a jelenségtől, ha például egy fiatal pár összeköltözés után kiadja az egyikük lakását néhány hónapra.

⁸ European Commission (2018c): i. m.

⁹ European Commission: *Study on the Assessment of the Regulatory Aspects Affecting the Collaborative Economy in the Tourism Accommodation Sector in the 28 Member States*. 580/PP/GRO/IMA/15/15111J. 2018a.

¹⁰ [Airbnb vs. Berlin](#). 2020.



2. ábra: Airbnb-szálláshelyek Németországban

Forrás: [Airbnb vs. Berlin](#)

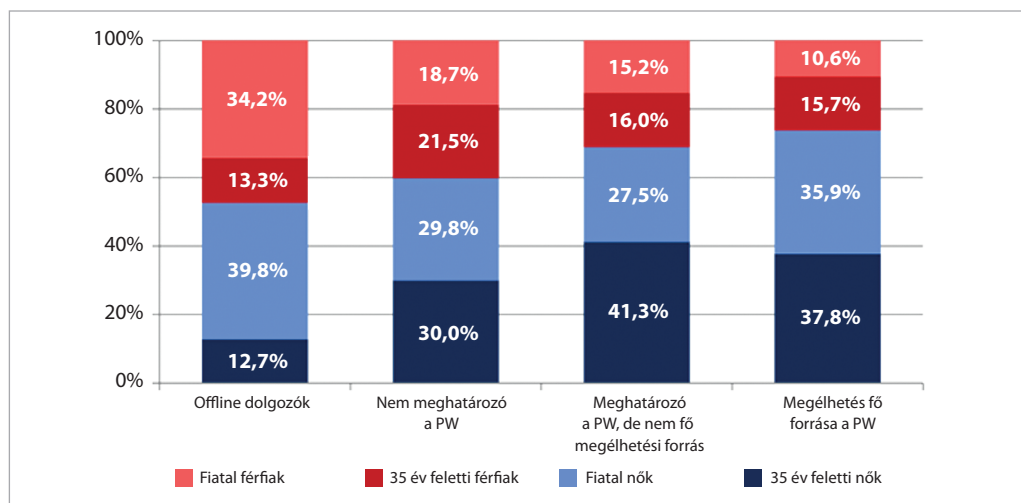
Berlin városának közgyűlése 2016 áprilisában bevezetett egy jogszabályt, amely maximum 100 ezer eurós bírság kilátásba helyezésével megtiltotta az ingatlantulajdonosoknak, hogy rövid távon bérbe adják lakásaikat szállóvendégek számára. 2018. március 22-én pedig úgy határoztak, hogy hatályon kívül helyezik a szabályozást. A döntés értelmében 2018. május 1-jétől kezdve a tulajdonos-bérlők bizonyos feltételek mellett újra korlátlanul bérbe adhatják saját lakásukat, és évente 90 napra bérbe adhatják második ingatlanjukat is. Egy olyan város részéről, amely közismert a lakásbérlésre vonatkozó rendkívül szigorú törvényeiről, az új szabályozás nagy kompromisszumnak tűnhet.

Az új szabályozás határozott feltételeket támaszt a lakásbérléssel kapcsolatban, amelynek értelmében a szabályokat figyelmen kívül hagyók sokkal szigorúbb szankciókra számíthatnak. A lakásukat bérbe adni szándékozó ingatlantulajdonosoknak a városi hatóságok általános engedélyével kell rendelkezniük még akkor is, ha csak alkalmatosan és rövid időre szeretnék kiadni az ingatlant. Bár az elsődleges tartózkodási helyek bérbeadására kért engedélyeket valószínűleg jóváhagyják, a második ingatlanra engedélyt kérők szigorúbb eljárással szembesülhetnek.¹¹

¹¹ Feargus O'Sullivan: Berlin Just Cancelled its Airbnb Ban. *Bloomberg Citylab*, 2018. március 23.

Platformmunkások

A foglalkoztatással kapcsolatban árnyaltabb képet kapunk a COLLEEM- (COLLaborative Economy and EMployment) felmérés eredményeinek áttekintése után.¹² Ennek a projektnek a keretében a sharing economynak a foglalkoztatásra gyakorolt hatását vizsgálták. A felmérés az unió 14 tagállamára (Németország, Hollandia, Spanyolország, Finnország, Szlovákia, Magyarország, Svédország, Egyesült Királyság, Horvátország, Franciaország, Románia, Litvánia, Olaszország, Portugália) terjedt ki. Becsléseik szerint a felnőtt lakosság átlagosan 10%-a végzett valamilyen munkát platformokon keresztül, azonban kevesebb, mint 8%-uk végez ilyen jellegű munkát rendszeresen, és kevesebb mint 6%-uk jelentős időt fordít rá (legalább 10 óra hetente), vagy bevételének legalább 25%-a származik ebből a forrásból.



3. ábra: Platformmunkások (PW) életkor szerinti megoszlása

Forrás: Pesole et al. (2018): i. m.

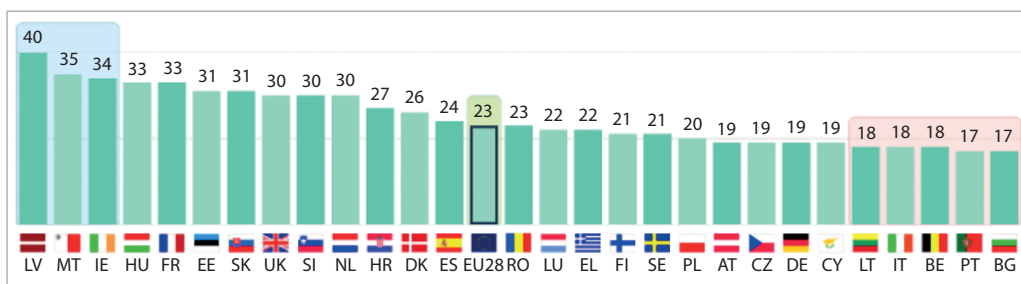
Mindössze a platformmunkások 2%-a dolgozik minimum 20 órát a platformokon keresztül, és szerzik jövedelmük 50%-át vagy ennél többet ebből a forrásból. Ebből a szempontból is jelentős különbségek vannak országok között: az Egyesült Királyságban a legmagasabb arányú a platformokon keresztül végzett munka. Hasonló a helyzet Németországban, Hollandiában, Spanyolországban, Portugáliában és Olaszországban. Ezzel szemben Finnország, Svédország, Franciaország, Magyarország és Szlovákia nagyon alacsony értékeket mutat a többihez képest.¹³ A projekt egyik fontos megállapítása volt az is, hogy a platformmunkások jelentős része fiatal férfi (3. ábra).

¹² Annarosa Pesole et al.: *Platform Workers in Europe*. EUR 29275 EN. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2018.

¹³ Pesole et al. (2018): i. m.

A sharing economy platformok felhasználói oldala

A sharing economy platformot használó lakosság aránya az Európai Unióban 2016 és 2018 között 17%-ról 23%-ra nőtt az Eurobarométer felmérése szerint.¹⁴ A lakosság legnagyobb arányban (40%) Lettorszáiban, és legkisebb arányban Portugáliában és Bulgáriában (17%) vett már igénybe online platformszolgáltatást. Magyarország ebből a szempontból egyértelműen az unió élmezőnyéhez tartozik, 33%-os aránnyal.



4. ábra: Platformhasználók aránya (n = 26 544)

Forrás: EU (2018): i. m.

A platformhasználók uniós átlagban legmagasabb arányban a szállásmegosztást (57%) és a közlekedési platformokat (51%) vették igénybe. Magyarországon árnyaltabb a helyzet, a szállásmegosztó platformok használata az uniós átlagnál némileg magasabb (60%), míg a közlekedésmegosztás terén az unióban nálunk a legalacsonyabb a használati arány (20%).

Összegzés

2018 egyértelműen a sharing economy iparágra vonatkozó feltáró vizsgálatok éve volt. Sokféle szempont szerint készültek listák (3. táblázat). Arra azonban sajnos nem sikerült megnyugtató megoldást találni, hogy mérni tudják a fenntarthatósági szempontokat is, így a sorrendeket főként a nemzetközi platformok megjelenése befolyásolja.

3. táblázat: Uniós sharing economy rangsorok

Rangsor	Forrás	1.	2.	3.
TSEI-index	Timbro 2018	Málta	Dánia	Írország
Szabályozás helyzete	EC 2018b	Litvánia	Franciaország	Egyesült Királyság
GDP és foglalkoztatottak száma alapján	EC 2018c	Franciaország	Egyesült Királyság	Lengyelország
Platformhasználók aránya szerint	EU 2018	Lettország	Málta	Írország

Forrás: a szerző szerkesztése

¹⁴ EU: *The Use of Collaborative Economy*. 2018.

Irodalomjegyzék

- Airbnb vs. Berlin*. 2020. Online: <http://airbnbvsberlin.com/>
- EU: *The Use of Collaborative Economy*. 2018. Online: <https://bit.ly/3bvzQko>
- European Commission: *Study on the Assessment of the Regulatory Aspects Affecting the Collaborative Economy in the Tourism Accommodation Sector in the 28 Member States*. 580/PP/GRO/IMA/15/15111J. 2018a. Online: <https://bit.ly/3hvMOlV>
- European Commission: *Study to Monitor the Business and Regulatory Environment Affecting the Collaborative Economy in the EU*. 2018b. Online: <https://bit.ly/3tSPf4r>
- European Commission: *Study to Monitor the Economic Development of the Collaborative Economy at Sector Level in the 28 EU Member States*. 2018c. Online: <https://bit.ly/3ybdmyV>
- Fontaine, Andie Sophia: Airbnb in Iceland: Growing Fast, Driving up Costs, Mostly not Registered Legally. *Reykjavík Grapevine*, 2018. június 21. Online: <https://grapevine.is/news/2018/06/21/airbnb-in-iceland-growing-fast-driving-up-costs-mostly-not-registered-legally/>
- Junnila, Seppo – Juudit Ottelin – Laura Leinikka: Influence of Reduced Ownership on the Environmental Benefits of the Circular Economy. *Sustainability*, 10. (2018), 11. 4077. Online: <https://doi.org/10.3390/su10114077>
- Kölcsönkenyér.hu. Közösségi adok-kapok*. 2020. Online: <http://kölcsönkenyér.hu/>
- O’Sullivan, Feargus: Berlin Just Cancelled Its Airbnb Ban. *Bloomberg Citylab*, 2018. március 23. Online: www.citylab.com/life/2018/03/berlin-airbnb-vacation-rental-regulation-law/556397/
- Penz, Elfriede – Barbara Hartl – Eva Hofman: Collectively Building a Sustainable Sharing Economy Based on Trust a Regulation. *Sustainability*, 10. (2018), 10. 3754. Online: <https://doi.org/10.3390/su10103754>
- Pesole, Annarosa – Cesira Urzì Brancati – Enrique Fernández-Macías – Federico Biagi – Ignacio González Vázquez: *Platform Workers in Europe*. EUR 29275 EN. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2018. Online: <https://bit.ly/3eRsQjE>
- Timbro: *Timbro Sharing Economy Index*. 2018. Online: www.epicenternetwork.eu/wp-content/uploads/2018/07/Timbro-Sharing-Economy-Index-2018.pdf